

TŁUMACZENIE POLSKIEJ USTAWY W KONTEKŚCIE HARMONIZACJI PRAWA. METODA PRACY NAD EKWIWALENTAMI ANGIELSKIMI Z ZASTOSOWANIEM MIKROSIECI SEMANTYCZNO-NORMATYWNYCH

Tomasz Borkowski

Autor jest absolwentem Instytutu Lingwistyki Stosowanej, gdzie studiował na specjalizacji tłumaczeniowej w zakresie języka angielskiego i rosyjskiego. Od czterech lat współpracuje z Wydawnictwem TEPIS jako koordynator terminologiczny w redakcji przekładów polskich aktów prawnych na język angielski posługując się programem wspomagającym tłumaczenie. W Katedrze Języków Specjalistycznych Wydziału Lingwistyki Stosowanej i Filologii Wschodniosłowiańskich podjął w 2003 roku studia doktoranckie z zamiarem przygotowania pracy na temat metody tworzenia dwujęzycznych zbiorów terminologicznych, a od 2002 roku jest tam wykładowcą tłumaczeń ekonomiczno-prawniczych.

Przedmiotem artykułu jest analiza terminologiczna mająca na celu wybór optymalnych angielskich ekwiwalentów dla dwóch terminów w systemie prawa polskiego składających się na tytuł nowej ustawy: „Prawo upadłościowe i naprawcze”, która weszła w życie 1 października 2003 roku, oraz dla terminów względem nich podrzędnych: „postępowanie upadłościowe” oraz „postępowanie naprawcze”, kluczowych w kontekście tego tekstu.

1. Wprowadzenie

Z nowego polsko-angielskiego zbioru terminów, jaki powstał w wyniku analizy wprowadzonych przez ustawodawcę zmian w nowym tekście względem poprzednich dwóch: rozporządzenia pt. „prawo upadłościowe” oraz rozporządzenia pt. „prawo o postępowaniu układowym”, wybraliśmy cztery podstawowe terminy w bezpośrednim kontekście ich występowania – tzw. mikrosieciach semantyczno-normatywnych – i szczegółowo omówimy proces decyzyjny dotyczący ich tłumaczenia na język angielski oraz jego efekty.

2. 1. Ogólne podstawy teoretyczne analizy

Przy tworzeniu systemu zunifikowanej terminologii „POLTERM” Wydawnictwo TEPIS dokonuje tłumaczenia aktów prawnych stosując w analizie terminologicznej metodę opisaną w modelu pragmatycznego tłumaczenia terminów prawnych (Kierzkowska 2002). Model uzależnia wybór strategii tłumaczenia terminu od określenia imperatywów istotnych dla danego tekstu: imperatywu odbiorcy i imperatywu uzusu terminologicznego. Sformułowanie imperatywu

odbiorcy, czyli ograniczeń w tłumaczeniu polegających na uwzględnieniu celu przekładu podyktowanego potrzebami odbiorców, pozwala, biorąc pod uwagę ograniczenia wynikające z uzusu terminologicznego (ewentualnego faktu istnienia terminologii preskryptywnej, przesądzonej za tłumacza z góry), na wybór rodzaju ekwiwalencji ukierunkowanej na kulturę źródłową lub na kulturę docelową, mając w każdym przypadku świadomość stopnia (nie)przystawalności systemów prawnych w obu tych kulturach.

2.1.1. Założenia strategii tłumaczenia

Potrzeby komunikacyjne odbiorcy powinny znaleźć się w centrum uwagi tłumacza. Przyjmujemy, że – podobnie jak tłumaczenia innych ustaw zamieszczone w zbiorze „The Polish Law Collection” [Kierzkowska (red.) 2005] – również omawiana ustawa jest adresowana głównie do cudzoziemców-specjalistów, którzy prowadzą działalność gospodarczą w Polsce, znają lub chcą bardzo dokładnie poznać polskie realia, ponieważ polskie przepisy prawne dotyczą ich bezpośrednio, a tłumaczenie na angielski może być jedynym źródłem ich informacji (ale nie normy, ponieważ moc prawną ma tylko oryginalny tekst prawny zamieszczony w Dzienniku Ustaw). Zakładamy więc, że naszym adresatem jest „odbiorca bliski” (Kierzkowska 2002: 88). Tak określony odbiorca jest wyznacznikiem strategii tłumaczenia polegającej na stosowaniu zasady ekwiwalencji denotacyjnej ukierunkowanej na tekst źródłowy i jego kontekst kulturowy. Rozważane terminy należy więc odnieść do pozajęzykowych denotatów z polskiego systemu prawnego, to jest do pojęć i instytucji właściwych dla tego systemu, a nie do denotatów z obcego systemu prawnego należącego do kultury języka docelowego. Wyjątek stanowią sytuacje, w których występuje znaczne podobieństwo denotatu j1 i denotatu j2 pod względem funkcji i formy. Efektem zastosowania takiej strategii jest tzw. tłumaczenie ewidentne (*overt*) (House 1997). Co więcej, należy w coraz większym stopniu liczyć się z „odbiorcą bliskim” będącym dodatkowo „odbiorcą międzynarodowym” (Kierzkowska *ibid.*: 108), dla którego język angielski, a także kultura krajów anglojęzycznych, są obce, i który może posługiwać się „angielszczyzną międzynarodową” (Żebrowski 2003: 58), czyli „international standard English” (Kierzkowska *ibid.*: 109). Taki odbiorca staje się więc równocześnie odbiorcą „wielokulturowym”. Chcąc uwzględnić jego potrzeby komunikacyjne tłumacz musi, w warstwie terminologicznej, dążyć do jak najbardziej „neutralnego” języka angielskiego, tak aby angielskie ekwiwalenty nie budziły mylnych skojarzeń z denotatami w systemach anglosaskich, chyba że taka potrzeba wynika z charakterystyki polskich denotatów. Oczywiście „neutralność” musi iść w parze z optymalnym utrzymaniem specyfiki systemowej polskiego języka prawnego w tłumaczeniu. Na celowość „neutralności” przekładów prawniczych na język angielski w kontekście tak określonego odbiorcy zwraca uwagę między

innymi Rayar we wstępie do tłumaczenia holenderskiego kodeksu cywilnego na język angielski (Rayar 1997: XVII).

2.1.2. Porównawczy kontekst systemowy. Imperatyw uzusu terminologicznego

Przekład terminów z omawianej ustawy adresowany do odbiorcy „wielokulturowego” musi być osadzony w kontekście co najmniej trzech systemów prawnych: polskiego z jednej strony, oraz wspólnotowego i międzynarodowego w ogóle, wyrażonego w języku angielskim – z drugiej. Konieczność uwzględnienia tych dwóch obcych systemów w analizie wynika z faktu harmonizacji prawa polskiego z tymi systemami w pewnym zakresie w omawianej ustawie, o czym mowa jest w uzasadnieniu jej projektu. Proces harmonizacji, szczególnie z prawem wspólnotowym, często polega na wprowadzaniu do polskiego systemu prawa pojęć, którym przypisano dane angielskie terminy i wtedy konieczne jest rozważenie retranslacji (Kierzkowska *ibid.*: 99), czyli „przejmowania” tych terminów w tłumaczeniu na podstawie ustalenia podobieństwa denotatów domniemanych ekwiwalentów terminologicznych w j1 i j2. Jeżeli podobieństwo jest duże, termin angielski może być uznany za element terminologii preskryptywnej. Termin taki jest często „neutralny”, jeżeli nie odnosi się bezpośrednio do żadnego systemu prawa narodowego, więc w przypadku jego retranslacji zostanie zachowany zarówno postulat stosowania terminów ukierunkowanych na kontekst kulturowy tekstu źródłowego, jak i „neutralnych”. Dążenie do neutralności terminologicznej implikuje jednocześnie konieczność priorytetowego traktowania podobieństw denotacyjnych polskich terminów pojęć właśnie z terminami prawa międzynarodowego, a w szczególności wspólnotowego z racji aktualnej sytuacji geopolitycznej Polski (harmonizacja głównie z tym właśnie systemem), chyba że znaczne podobieństwa da się wykryć w odniesieniu do denotatów konkretnych terminów jedynie w systemach anglosaskich, które z tego względu także musimy wziąć pod uwagę.

Źródła podstawowego uzusu anglojęzycznego oparte na uzasadnieniu projektu ustawy i na powyższych rozważaniach stanowią dokumenty i teksty prawne zawarte w bibliografii w pozycji „akty prawne i dokumenty”. Ich krótkie nazwy podane w bibliografii przy każdej pozycji przytaczam poniżej i będę stosował w dalszej części artykułu. Uzus wspólnotowy: rozporządzenie Rady; dyrektywy nr 1 i 2; uzus międzynarodowy: inicjatywa Banku Światowego (BŚ); raport Międzynarodowego Funduszu Walutowego (MFW), konwencja europejska; uzus anglosaski: ustawa brytyjska Insolvency Act 1986; USC Title 11. Włączenie w skład źródeł uzusu inicjatywy BŚ, raportu MFW oraz konwencji europejskiej wynika z wagi tych dokumentów, którą również doceniono na stronie internetowej European Judicial Network (zob. bibliografia) poświęconej „bankructwu” w prawie międzynarodowym. Choć konwencja europejska nie weszła w życie,

zawiera bardzo wartościowe dla nas źródło inspiracji terminologicznej; przepisy w niej zawarte znalazły w dużej części odzwierciedlenie w rozporządzeniu Rady. Należy podkreślić, że nie istnieje żadne prawo modelowe w zakresie szeroko pojętego „insolvency law”.

Poza tymi dokumentami, będę również korzystał głównie z monolingwalnych zbiorów terminologicznych i piśmiennictwa z zakresu doktryny prawnej.

Staraliśmy się uwzględnić także uzus narodowy polski w języku angielskim (wtórna terminologię prawną), czyli ewentualne terminy angielskie ustalone przez urzędowe gremia polskie jako źródła terminologii autorytatywnej, z uwzględnieniem zaszczości terminologicznych systemu POLTERM.

2.2. Określenie metody analizy. Koncepcja mikrosieci semantyczno-normatywnej jako matrycy służącej międzysystemowym porównaniom denotatów terminów

Na podstawie powyższych stwierdzeń ustaliliśmy, że, zgodnie z zasadami tłumaczenia prawniczego i zasadami terminologii (Kielar 1999: 189; Sager 1990: 89-90), będziemy starać się określić znaczenie i charakterystykę wybranych polskich instytucji prawnych (na podstawie definicji i uregulowań w przepisach oraz na podstawie wykładni) oraz określić, czy we wspomnianych wyżej systemach istnieją instytucje, które odpowiadają polskim pod względem podobieństw funkcjonalnych denotatów, a jeśli tak, to w jakim stopniu. Następnie, po stwierdzeniu braku lub istnienia części wspólnej między polskim systemem z jednej strony, a pozostałymi systemami z drugiej, będziemy próbować znaleźć optymalne angielskie ekwiwalenty polskich terminów, lub stworzyć takie ekwiwalenty wykorzystując odpowiednie techniki tworzenia terminów.

Sprecyzujmy tę metodę. Bardzo pomocna w dokonywaniu charakterystyki terminów jest koncepcja Kielar (1998, 2003), której sedno sprowadza się do tego, że szukając ekwiwalentów terminów prawnych należy wznieść się ponad poziom kontekstu językowego i uwzględnić także kontekst prawny próbując zrekonstruować normę prawną dotyczącą danej instytucji prawnej (terminu) na podstawie zbioru przepisów prawnych zawartych w ustawie (Kielar 1998: 23): dopiero to pozwoli na „adekwatną interpretację tekstu dla celów translacyjnych” (Kielar 2003: 128) i dotarcie „do sensu prawnego, do treści normatywnych przepisów prawa” (Kielar 1998: 24). Spróbujmy połączyć ideę rekonstrukcji normy prawnej z teorią terminologii: termin prawny jest pośrednio elementem systemotwórczym struktury konceptualnej leksykonu prawnego (pojęcie struktury konceptualnej leksykonu terminologicznego: Lukszyn 2002: 121), a każdy tekst prawny jest częściowym odwzorowaniem tej struktury i znaczenie terminu, a więc jego wartość systemową, należy rozpatrywać między innymi na podstawie relacji semantycznych, w jakie wchodzi on z innymi terminami w danym tekście tworząc z nimi jednostki wyższego rzędu. Dlatego metoda

dotarcia do sensu prawnego, a nie tylko językowego, może polegać na charakterystyce danego terminu w kontekście „mikrosieci semantyczno-normatywnej” – pewnej struktury semantycznej będącej odwzorowaniem relacji semantycznych w ramach wspomnianych jednostek wyższego rzędu i określającej podstawowy kontekst tekstowo-prawny terminu, służącej jako uzupełnienie lub substytut definicji ustawowej. Ideę mikrosieci semantyczno-normatywnej oparłem na definicji terminu „sieć semantyczna” (Lukszyn 2002: 106): „Ściśle określona sfera funkcjonowania jednostki konceptualnej jako elementu teorii naukowej. (...) sieć semantyczna stanowi dla terminu kontekst, w ramach którego dana jednostka realizuje swój *potencjał dyskursywny*.”. A zatem mikrosieć semantyczna jest wersją „mikro” całego kontekstu językowo-teoretycznego (a ściślej tekstowo-normatywnego w naszym przypadku), który może być bardzo szeroki, ale w danej analizie będzie nas interesował głównie bezpośredni kontekst danego terminu. W ramach porównawczej analizy terminologicznej pojęcie „mikrosieci” można byłoby opisać jako zbiór cech dystynktywnych denotatu terminu. Jednocześnie taka mikrosieć może być dla tłumacza „matrycą” stanowiącą podstawę do porównań, które umożliwią stwierdzenie, czy w kontekście obcych systemów prawnych występują przystawalne pojęcia i czy istnieją między nimi podobne relacje (jako odwzorowania części mikrosieci), lub czy ewentualnie istnieją podobne całe mikrosieci semantyczno-normatywne, chociażby właśnie na poziomie podstawowym. W poniższej analizie spróbujemy zastosować tę koncepcję. Ograniczenie się do podstawowego kontekstu tekstowo-prawnego jest konieczne ze względów pragmatycznych. Jeśli chodzi o dokumenty międzynarodowe nie mające mocy prawnej, będą nas interesować porównania w zakresie postulowanych przepisów leżących u podstaw postulowanych norm prawnych.

Analiza w każdym przypadku będzie zakończona wyborem ekwiwalentu.

3. Podstawowe terminy – analiza porównawcza

3.1. Termin „prawo upadłościowe”

3.1.1. Kontekst polskiego systemu prawa. Mikrosieć semantyczno-normatywna nr 1 i 2

Termin „prawo upadłościowe” występuje tylko w tytule ustawy; przydawka „upadłościowe” natomiast występuje w tekście najczęściej w wyrażeniu „postępowanie upadłościowe”. Skupmy się na podstawowym dla nas terminie – „upadłość”; znalezienie jego właściwego ekwiwalentu pozwoli na przedstawienie w angielskim interesujących nas złożań. Termin definiowany jest następująco w doktrynie prawa polskiego w odniesieniu do nowej ustawy:

(cyt. 1) „Pod pojęciem upadłości należy rozumieć stan prawny powstały na skutek takich zmian w stosunkach prawnych z udziałem dłużnika, które umożliwiają przeprowadzenie egzekucji na rzecz wierzycieli z całego jego majątku.” (SIP Lex Sigma, za: Petraniuk, 2003)

Charakterystykę tych zmian w stosunkach prawnych znajdujemy w artykułach 3, 10, 11 i 20 ustawy polskiej, na podstawie których można ustalić mikrosieć semantyczno-normatywną nr 1 („mikrosieć nr 1”) określającą kontekst logiczny ogłoszenia upadłości na podstawie jej przesłanek. Ową mikrosieć stanowią wyrażenia oraz terminy i ich denotaty połączone ze sobą relacjami denotacji (jedna) i następstwa (pozostałe) w ten sposób, że (mikrosieć semantyczno-normatywna nr 1):

„nie wykonywanie wymagalnych zobowiązań” przez dłużnika będącego przedsiębiorcą albo stan, gdy „zobowiązania przekroczą wartość jego majątku” (1) oznacza jego „niewypłacalność” (2), która z kolei jest podstawą do złożenia „wniosku o ogłoszenie upadłości” przez dłużnika lub wierzycieli (3), co skutkuje „ogłoszeniem upadłości” dłużnika przez sąd (4) (numery w nawiasach symbolizują kolejne elementy mikrosieci i będziemy się do nich odwoływać w toku analizy porównawczej w następujący sposób: mikrosieć nr 1(2) – drugi element mikrosieci nr 1: „niewypłacalność”).

Każdy z elementów tej mikrosieci ma określone w niej miejsce tworząc wspólnie z innymi nierozzerwalną strukturę logiczną i normatywną określającą przesłanki ogłoszenia upadłości, która może służyć jako swoiste uzupełnienie definicji. Jednocześnie struktura ta jest zgodna z logiką prawa, mówiącą, że każdy przepis prawny składa się z poprzednika (okoliczności rodzących skutki prawne) i następnika (skutków prawnych związanych z okolicznościami określonymi w poprzedniku). Kolejne mikrosieci postaramy się przedstawić w oparciu o tę samą logikę.

Dla potrzeb naszej analizy odtwarzamy także drugą mikrosieć semantyczno-normatywną („mikrosieć nr 2”) stanowiącą przedłużenie pierwszej i określającą zmiany stosunków prawnych w zakresie skutków ogłoszenia dwóch rodzajów upadłości i ich implikacji dla dłużnika i masy upadłości – to jest kwestie egzekucji z majątku dłużnika, o której mowa w definicji z piśmiennictwa. Mikrosieć semantyczno-normatywna nr 2 (1-2):

1. „ogłoszenie upadłości z możliwością zawarcia układu” (1) pociąga za sobą „postępowanie upadłościowe” (2), gdzie występuje: a. „zarząd własny” (3) upadłego (nad całością lub częścią majątku masy upadłości), co z kolei pociąga za sobą nadzór „nadzorcy sądowego” (4), albo: b. zarząd nad masą upadłości sprawuje „zarządca” (5), który „obejmuje zarząd masą upadłości, zabezpiecza ją przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zabránieniem przez osoby trzecie” (6) – w obu tych przypadkach nie ma mowy o likwidacji majątku.
2. „ogłoszenie upadłości obejmującej likwidację majątku upadłego /dłużnika” (w ustawie występują oba te terminy zamiennie) (1) pociąga za sobą „postępowanie upadłościowe”, gdzie zarząd nad majątkiem upadłego sprawuje „syndyk (masy upadłości)” (2) (komentarz: w ustawie spotykamy termin pełny: „syndyk masy upadłości”, oraz termin „syndyk” – stąd nawias opcjonalny), który „obejmuje majątek upadłego, zarządza nim, zabezpiecza go przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zabránieniem go przez osoby postronne oraz przystępuje do

jego likwidacji (3)” (podstawa: art. 76.1, 156, 173, 182.1); sposób odwoływania się do elementów tej mikrosieci: np. 2.1.(5) – mikrosieć nr 2, część 1, element 5 – „zarządca”.

Uwzględniliśmy także szeroki kontekst powstawania tekstu (kontekst prawotwórczy), gdzie w uzasadnieniu projektu ustawy projektodawcy piszą:

(cyt. 3) „Odstąpiono od próby nazwania nowej ustawy "Prawem o niewypłacalności". (...) przez usunięcie z naszego prawa samodzielnego prawa układowego – prawo upadłościowe nie zmienia swego charakteru na tyle, by zmienić jego nazwę (...). Za zachowaniem dotychczasowej terminologii przemawia rola tradycji prawniczej.”

I w związku z tym, ponieważ nasze tłumaczenie, choć nie ma skutków prawnych, jest ofertą istotnej informacji dla odbiorcy, uznaliśmy, że należy szczególnie rozważyć zastosowanie terminu „bankruptcy” użytego w tłumaczeniu poprzedniego tekstu [rozporządzenia Prawo upadłościowe (Dziennik Ustaw 1991, Nr 118, poz. 512 z późn. zm.)]. W ten właśnie sposób wszedł on w swoim czasie do uzusu systemu POLTERM i mógłby teraz urzeczywistnić jasno wyrażoną w cyt. 3 intencję ustawodawcy. Dlatego od niego zaczniemy nasze poszukiwania.

3.1.2. Analiza porównawcza wstępna

1. Stan w dokumentach międzynarodowych (szukane terminy: według podobieństwa kontekstu semantyczno-normatywnego):

- a. dokumenty wspólnotowe: „insolvency (proceedings)” (sam tytuł rozporządzenia Rady) oraz „winding-up (proceedings)”;
- b. dokumenty międzynarodowe: prawo modelowe: „insolvency proceeding” (sam przedmiot prawa: „cross-border insolvency proceeding”), „winding-up (proceedings)”;
- konwencja europejska: „insolvency proceedings”, „bankruptcy”; inicjatywa BŚ: „insolvency (proceedings/procedures)”, „bankruptcy (procedure/proceedings/law)”, „winding-up”; raport MFW: „bankruptcy law(s)/proceedings/procedures (terminy w nawiasach występują w tekstach opcjonalnie).

2. Występowanie pary ekwiwalentów „bankruptcy” – „upadłość” potwierdza większość branżowych słowników terminologicznych w formie glosariuszy oraz słowników objaśniających.

„Przyłożenie” ww. terminów do opisanych mikrosieci nr 1 i 2, nawet bez wchodzenia w szczegółowe konteksty ich użycia w przywołanych systemach, pozwala na początku przejąć terminy „law” oraz „proceedings” dla wyrażenia terminów „prawo” oraz „postępowanie”, zgodnie z terminologią systemu POLTERM.

3.1.3. Analiza szczegółowa

Cel: zbadanie ewentualnego pokrycia się denotatu „bankruptcy” z denotatem „upadłości” na podstawie obu mikrosieci semantycznych w obcych kontekstach prawnych, to jest w słownikach monolingwalnych angielskich stworzonych w różnych systemach i odpowiadających im kontekstowo dokumentach i aktach prawnych. Oto wyniki analizy:

1. Słownik „międzynarodowy” i dokumenty międzynarodowe:

Założenie słownika objaśniającego „The New Penguin Dictionary of Business”, który szczyci się tym, że „Most terms are defined with an international readership in mind” (Bannock, David, Trott, Uncles 2002: vi), jest zgodne z naszą strategią poszukiwania terminów „neutralnych”. W definicji pogrubioną czcionką zaznaczone są elementy o denotatach podobnych do denotatów z mikrosieci nr 1, oznaczone punktami (zob. 3.1.1.):

(cyt.4) „**bankruptcy A declaration by a court of law** [1(4)] that an individual or **company is insolvent** [1(2)], i.e. **cannot meet debts on the due dates** [1(1)]. **A bankruptcy petition may be filed either by the debtor or by their creditors** [1(3)] requesting a receiving order. ...” (ibid: 25).

Wniosek: Poza włączeniem do definicji terminu „individual”, który nie występuje w pojęciu „upadłości” w prawie polskim [zob. mikrosieć 1(4): w ustawie nie ma mowy o tzw. upadłości konsumenckiej („individual bankruptcy” – inicjatywa BŚ)], podobieństwo obu denotatów w części zasadniczej jest satysfakcjonujące w ramach tej mikrosieci.

Dokumenty: Inicjatywa BŚ i raport MFW: denotaty terminów „bankruptcy procedure/proceedings” dotyczą tylko firm (tzw. „corporate bankruptcy” – inicjatywa BŚ) – to istotny element wspólny z denotatem terminu „upadłość” [1(3)]. Trudno stwierdzić inne podobieństwa w ramach mikrosieci nr 1.

Mikrosieć nr 2: a. podobieństwo: (cyt.5) „The simplest bankruptcy procedure, some version of which can be found in almost all countries, consists of a sale of the firm’s assets, supervised by a trustee or receiver.” (inicjatywa BŚ; część: Economic Dimension; podtytuł: 4. Existing Procedures; A.) – podobieństwo do 2.2.(2-3) oraz dwa „neutralne” terminy „trustee” oraz „receiver” do rozważenia w zakresie elementu 2.2.(3) mikrosieci. W dokumentach owych znaczenie terminu „sale of the firm’s assets” wyrażone jest również w formie „liquidation”; co stanowi podobieństwo do elementów składowych 2.2. oraz 2.2.(3);

b. różnica: denotaty terminu „bankruptcy” w inicjatywie i raporcie obejmują terminy „reorganization of a firm”/”rehabilitation of a firm” (o tych terminach później), co znacznie poszerza denotat „bankruptcy” w stosunku do „upadłości”. Wniosek: zasadnicze podobieństwo istnieje.

Obowiązujące akty prawne UE: brak terminu. Pojawia się w konwencji europejskiej., a więc w „poprzedniku” rozporządzenia Rady, na określenie jej przedmiotu (art. 1.1), który później stał się częściowo przedmiotem rozporządzenia Rady, ale już bez określenia go mianem „bankruptcy”, a zostawiając tylko nazwę „insolvency proceedings” (krótka dyskusja o tym terminie znajdzie się w kontekście mikrosieci nr 2 w 3.1.4).

2. Słownik „brytyjski” i Insolvency Act:

Uzasadnienie odwołania: ewentualne odnalezienie większego podobieństwa. Mikrosieć nr 1: definicja w „A Dictionary of Law” [Martin (ed.) 1997: 41] – wszystkie jej elementy pokrywają się z podobieństwami denotacyjnymi do terminu „upadłość” z definicji w cyt. 4, oprócz tego, że tu denotat terminu „bankruptcy” dotyczy już **tylko** osób, czyli tzw. upadłości konsumenckiej. Potwierdzają to art. 267-268 Insolvency Act.

Mikrosieć nr 2: zob. mikrosieć nr 2 w kontekście amerykańskim;

3. Słownik „amerykański” i USC Title 11:

Uzasadnienie odwołania: zob. 2. powyżej.

Mikrosieć nr 1: Definicja w „Black’s Law Dictionary” [Garner (ed.) 2000: 114] potwierdza zgodność terminu „bankruptcy” z terminem „upadłość” w zakresie 1(2). Dodatkowo odnotowujemy zgodność z 1(1) i 1(3) w USC Title 11 (Section 101 (32), 301-303). Różnice: a) znów mowa o upadłości konsumenckiej; b) ogłoszenie „bankruptcy” oznacza automatyczne oddłużenie i możliwość automatycznego wszczęcia „reorganization” (o tym terminie później: w kontekście „prawa/postępowania naprawczego”). Poza tym termin „bankruptcy” jest też w jednym ze znaczeń w tym słowniku utożsamiany z terminem „insolvency” (ibid.), co kłóci się z mikrosiecią nr 1 (o tym szczegółowo w 3.1.4).

Mikrosieć nr 2: podobieństwa rozpatrujemy zbiorczo z systemem brytyjskim. Kontekst prawny tych systemów opisuje upadłość konsumencką, co stanowi dużą różnicę w stosunku do 1(1). Ale są też istotne części wspólne:

1. angielskie terminy: „official receiver” (WB) oraz „interim trustee” (St. Zj.) są w pewnym stopniu ekwiwalentne do polskiego terminu „zarządca” [mikrosieć 2.1.(5)] w zakresie 2.1.(6). Różnica: „official receiver” i „interim trustee” mogą też likwidować masę upadłości w wypadku powołania ich jako „bankruptcy trustees”.

2. angielskie terminy „trustee in bankruptcy”/„trustee of the bankrupt’s estate”/„trustee of the estate of a bankrupt” (kontekst brytyjski) oraz „bankruptcy trustee”/„trustee in bankruptcy” (kontekst Stanów Zjednoczonych) są w dużym stopniu ekwiwalentne do polskiego terminu „syndyk (masy upadłości)” w zakresie 2.2.(3). [Podstawa wniosków w 1-2: Insolvency Act 1986: Article 293,

295.4, 305, 306(1); Butler, Butler, Isaacs 1997: 29; Garner (ed) 2000: 114-115; 1230; Martin (ed) 1997: 41; USC Title 11, Section 303 (g), 701 (b), 702 (d), 704]. W połączeniu z cyt.5 z 3.1.3.1 daje to dodatkowo pogląd na możliwie „neutralne” tłumaczenie terminów „syndyk (masy upadłości)” oraz „zarządca”, które pokażemy w załączniku.

3.1.4. Termin „insolvency”

Konieczność zbadania denotatu terminu „insolvency” w kontekście podobieństwa do denotatu terminu „upadłości” podyktowana jest punktem 3.1.2 oraz faktem harmonizacji prawa polskiego z przepisami wspólnotowymi – w tym wypadku z rozporządzeniem Rady, i użyciem w tłumaczeniu terminu z tytułu tego aktu: „insolvency proceedings” – terminu „postępowanie upadłościowe” przez UKIE.

Cel: zbadanie ewentualnej jednoznaczności znaczenia pojęcia polskiego i wspólnotowego na podstawie tłumaczenia przez UKIE; jeśli jednoznaczność pojęcia się potwierdzi, należałoby rozważyć retranslację.

Kontekst normatywny: porównanie denotatów terminu „postępowanie upadłościowe” i terminu „insolvency proceedings” na podstawie tekstów ustawy i rozporządzenia Rady (definicje w Article 2a-c): mikrosieć nr 2 (w oparciu o rozporządzenie Rady nie da się przeprowadzić porównania w ramach mikrosieci nr 1). Wnioski: termin „insolvency proceedings”, jako termin nadrzędny mógłby być ewentualnie ekwiwalentem terminu „postępowanie upadłościowe”, i analogicznie, termin „insolvency” – terminu „upadłość” (podobieństwo na poziomie całej mikrosieci nr 2). Ta analiza pozwoliła jednocześnie wykluczyć termin „winding-up proceedings” – przybliżony ekwiwalent „postępowania upadłościowego w razie ogłoszenia upadłości obejmującej likwidację majątku dłużnika” [2.2(1)]. Bardzo szybko jednak retranslacja okazuje się niemożliwa, ponieważ:

1. Poziom leksykalny: termin „insolvency” oznacza:

„inability of an individual or company to pay debts as they fall due. ...” (Black (ed.) 2002: 238)

czyli „niemożność spłaty wymagalnych zobowiązań” (tłum. TB). Potwierdzają to inne liczne źródła angielskojęzyczne (Rossini 1998: 181; Bannock, Baxter, Davis 1998: 210; Butler, Butler, Isaacs 1997: 175; Garner 2000: 636), które dowodzą, że jest to pojęcie ponadsystemowe („neutralne”) i właśnie taki jest denotat terminu „niewypłacalność” w naszej mikrostrukturze nr 1, a więc jedynie elementu składowego normy prawnej w zakresie upadłości. Użycie terminu „insolvency” na oddanie znaczenia terminu „upadłość” zmuszałoby nas, zgodnie z zasadą jednoznaczności terminu (Sager 1990: 89), do „stworzenia” ekwiwalentu innego niż „insolvency” dla terminu „niewypłacalność”, co wręcz mogłoby być ze szkodą dla komunikatywności przekazu, choć możliwe.

2. Kontekst prawotwórczy polskiej ustawy: użycie terminu „insolvency” na tłumaczenie terminu „upadłość” przeczyłoby idei zawartej w uzasadnieniu projektu ustawy i przytaczanej w 3.1.1: „Odstąpiono od próby nazwania nowej ustawy "Prawem o niewypłacalności".”. Tłumacz musi uznać wolę twórców prawa, którzy na pewno mieli świadomość stosowania terminu „insolvency proceedings” w wielu międzynarodowych kontekstach i mimo to nie zdecydowali się na wprowadzenie do polskiego systemu tłumaczenia tego angielskiego terminu, a więc dostosowanie tego elementu systemu do konwencji obecnej między innymi w prawie unijnym, mimo pewnego podobieństwa denotatów w tym kontekście prawnym (badanie denotatów w inicjatywie BŚ i raporcie MFW uważamy za bezcelowe wobec powyższego cytatu).

3.1.5. Wniosek

Największa część wspólna denotatów terminów „upadłość” i „bankruptcy” w zakresie mikrosieci nr 1 istnieje w odniesieniu do pewnego tworu teoretycznego: kontekstu brytyjskiego (czyli „upadłości konsumenckiej”) z elementami międzynarodowymi. W zakresie mikrosieci nr 2 natomiast pewne podobieństwa między denotatami terminów „upadłość” i „bankruptcy” występują w inicjatywie BŚ oraz aktach prawnych Wielkiej Brytanii i Stanów Zjednoczonych [zob. punkt 3.1.3(1) oraz 3.1.3(3)], a także konwencji europejskiej i rozporządzeniu Rady rozpatrywanych łącznie [choć tu mowa o denotacie w zasadzie „postulowanym” na podstawie nieobowiązującej, a jedynie postulowanej terminologii („bankruptcy” w znaczeniu użytym w Konwencji nie przeszło następnie do rozporządzenia Rady)]. W innych dokumentach międzynarodowych odwzorowanie mikrosieci nr 1 i 2 jest nikłe, choć denotat terminu „bankruptcy” z tych dokumentów jest zgodny z denotatem terminu „upadłość” w istotnej części – dotyczącej firmy jako podmiotu zarówno postępowań w zakresie „upadłości” jak i „bankruptcy”. Z tego porównania wynika też, że pierwszy rodzaj upadłości w mikrosieci nr 2 zdaje się nie mieć odpowiednika w omawianych systemach. Zestawienie pozwala również wysnuć wniosek, że termin „bankruptcy” ma różne denotaty w różnych systemach, a jednocześnie łącznie ma wystarczającą część wspólną z denotatem terminu „upadłość” widzianym w kontekście dwóch mikrosieci, aby potwierdzić jego poprawność. Uznaliśmy zatem, że możemy uwzględnić intencję ustawodawcy, aby nie zmieniać tytułu tekstu w przypadku tego terminu. Zarazem jego zakorzenienie w procentowo najbardziej podobnym znaczeniu w tradycji prawa brytyjskiego powoduje, że jest on tylko w pewnym stopniu ”neutralny”.

Wobec tego ustaliliśmy kontynuację stosowania terminu „bankruptcy law” na tłumaczenie terminu „prawo upadłościowe”, a tym samym terminu „bankruptcy” – dla tłumaczenia terminu „upadłość”; terminu „bankruptcy proceedings” – dla tłumaczenia terminu „postępowanie upadłościowe” w nowej ustawie.

3.2. Termin: „prawo naprawcze”

3.2.1. Kontekst polskiego systemu prawa. Mikrosieć semantyczno-normatywna nr 3

Ścisły termin „prawo naprawcze” jest nową instytucją w polskim systemie prawnym, co od razu sugeruje, że został oparty na światowych doświadczeniach w tej dziedzinie. Ten termin występuje tylko w tytule ustawy polskiej. W tekście jego bezpośrednie konteksty to terminy „postępowanie naprawcze”; „plan naprawczy”, z których pierwszy funkcjonuje w prawie polskim już od 1997 roku w ustawie Prawo bankowe. Zajmijmy się zatem tymi dwoma terminami – na podstawie wyniku analizy zastosujemy ekwiwalent terminu „naprawcze” do terminu z nazwy ustawy. Dla potrzeb analizy porównawczej mającej na celu znalezienie najlepszego ekwiwalentu dla terminu „naprawcze” ustalamy, na podstawie definicji w doktrynie prawa (SIP Lex Sigma za: Sawiłow, 2004) oraz treści ustawy, mikrosieć semantyczno-normatywną nr 3 odwzorowującą podstawowe pojęcia tworzące denotat „postępowania naprawczego” i relacje między nimi. Mikrosieć semantyczno-normatywna nr 3:

widmo rychłej niewypłacalności przedsiębiorcy oznacza „zagrożenie niewypłacalnością” (1), co stanowi kryterium złożenia przez przedsiębiorcę w sądzie „oświadczenia o wszczęciu postępowania naprawczego” (2), które, po przyjęciu przez sąd, powoduje: powołanie „nadzorcy sądowego” (3) (funkcje identyczne jak w mikrosieci nr 1), „zawieszenie spłat zobowiązań przedsiębiorcy” (4) oraz niemożność „wszczynania przeciwko przedsiębiorcy egzekucji i postępowań zabezpieczających” przez wierzycieli (5), oraz któremu towarzyszy „plan naprawczy” przygotowany przez przedsiębiorcę (6) i mający zapewnić przywrócenie przedsiębiorcy „zdolności do konkutowania na rynku” (7). Z planu tego wynika również „restrukturyzacja zobowiązań w przedsiębiorstwie w drodze układu” (8) (zawartego na zgromadzeniu wierzycieli i zatwierdzonego przez sąd), a także „restrukturyzacja majątku i zatrudniania” (9) (podstawa: część czwarta ustawy). Uchylenie układu może skutkować zmianą przez sąd postępowania naprawczego na „postępowanie upadłościowe obejmujące likwidację majątku upadłego (/majątku dłużnika – taka wersja terminu pojęcia też występuje w ustawie)” (10) (sposób odwoływania się do elementów mikrosieci nr 3: np. 3(6) – „plan naprawczy” przygotowany przez przedsiębiorcę).

Z tego wynika, że postępowanie naprawcze jest alternatywą dla upadłości. Jednocześnie uzasadnienie projektu ustawy nie podaje dla tych przepisów żadnego źródła międzynarodowego. Sprawdźmy zatem sami, czy da się ustalić podobne mikrosieci w dokumentach międzynarodowych.

3.2.2. Obce konteksty prawne

Brak w słownikach polsko-angielskich terminu „prawo/postępowanie naprawcze” pociąga za sobą bezwarunkową konieczność analizy międzysystemowej na podstawie dokumentów. Wstępna

analiza kontekstów terminów wyłoniła szereg możliwych ekwiwalentów: Dyrektywy nr 1 i 2: terminy: „reorganisation (measures)”; „rescue plan”; „restructuring plan”; prawo modelowe: „restructuring”; „rescue”; „reorganization (procedures/plan)”; raport MFW: „restructuring”; „rescue”; „rehabilitation procedures/proceeding(s)”; inicjatywa BŚ: „restructuring”; „rescue (law/proceeding(s)/procedure/plan)”; „reorganization (law/procedure/proceeding(s)/plan)”; „rehabilitation (proceeding(s)/process)”.

Podobnie jak przy analizie terminu „upadłość” ustalamy na początku, że terminy „prawo” i „postępowanie” będą w tłumaczeniu wyrażone terminami, odpowiednio, „law” oraz „proceedings”.

3.2.2.1. Wykluczenie terminów „reorganization” i „restructuring”

Wykluczenie terminów „reorganization” i „restructuring” jest konieczne ze względu na kontekst tekstowo-systemowy polskiej ustawy: wdrożenie obu dyrektyw ustawą powoduje, że ich nazwy w interesujących nas fragmentach („Directive ... on the reorganisation and winding-up of ...”) przetłumaczone są jako „Dyrektywa (...) w sprawie reorganizacji i likwidacji (...)”, w przypisie do tytułu ustawy, i stąd wynika konieczność zastosowania oczywistej retranslacji: „reorganizacja” – „reorganisation”, która wyklucza parę „postępowanie naprawcze” – „reorganisation proceedings” („measures” musielibyśmy jednak wyeliminować zachowując specyfikę polską). Termin „reorganisation” stosowany jest też w podobnym znaczeniu w USC Title 11 (Chapter 11). Podobnie jest z terminem „restructuring”, który jest najbliższym denotatem „restrukturyzacji” (zobowiązań/majątku/zatrudnienia) – terminów zawartych w mikrosieci nr 3, i musi być przypisany jako ich ekwiwalent w części „restrukturyzacja”. W ten sposób „na placu boju” zostaje „rescue” i „rehabilitation”.

3.2.2.2. Kwestia terminów „rescue” i „rehabilitation”

1. Stan w źródłach angielsko-polskich: spotykamy tu termin o podobnym ogólnym znaczeniu: „rescue operation” z wyjaśnieniem znaczenia: „arrangement by a group of people to save a company from collapse” z ekwiwalentem: „operacja ratunkowa” (Collin, Słupski 1999: 334). Ewentualnie przybliżone ekwiwalenty tworzą też pary: „rehabilitation” - „uzdrowienie (np. finansów)”; „financial rehabilitation” - „uzdrowienie finansowe” - występujące w renomowanych słownikach specjalistycznych (odpowiednio: Kozierkiewicz, Puławski, Woytowicz-Neymann 1991: 596; Jaślan, Jaślan 1991: 514).

Wniosek: ścisła analiza porównawcza kontekstów prawnych jest tu jeszcze bardziej konieczna, niż w przypadku terminu „upadłość”.

2. Stan w dokumentach międzynarodowych:

- a. Prawo wspólnotowe: nie ma możliwości porównania.
- b. Prawo modelowe: „rescue” (Preambuła) oznacza „preserving employment” (zachowanie stanu zatrudnienia), co jest sprzeczne z 3(9).
- c. Raport MFW i inicjatywa BŚ. Dokumenty te zawierają opis globalnych celów, natury oraz propozycji dotyczących skutecznego postępowania w zakresie „rehabilitation” wobec firm, a także, w ramach opisu „rehabilitation” – skutecznego postępowania w zakresie „rescue” (w inicjatywie BŚ). Oba terminy stanowią uogólnienia terminologiczne dotyczące dużej ilości istniejących i postulowanych norm prawnych regulujących kwestie „rehabilitation” w większości bez bezpośrednich odwołań do konkretnych systemów, są więc „międzynarodowe” i „neutralne” (zob. 2.1.2).

3. Stopień pokrywania się elementów w tych opisach w Raporcie MFW i inicjatywie BŚ z nałożonym „szablonem” mikrosieci nr 3 (podajemy również interesujące nas terminy angielskie): 3(1) – identyczny; 3(2) – identyczny: „rehabilitation proceedings”; 3(3) – tylko ogólnie: „independent administrator”; 3(4) – brak; 3(5) – tylko ogólnie: „stay on enforcing legal remedies”, gdzie „legal remedies” to „środki prawne” (Jaślan, Jaślan 1991: 516), co stanowi hiponim względem dwóch polskich terminów i przez to denotat angielskiego terminu „rehabilitation” jest w odniesieniu do tego elementu szerszy; 3(6) – identyczny: „rehabilitation plan”; 3(7) – identyczny; 3(8) – identyczny: „restructuring of a debt”; 3(9) – brak; 3(10) – identyczny, choć z uogólnieniem: „liquidation”. (Podstawa wniosków: raport MFW, 4 – Rehabilitation procedures i podtytuły: Objectives of Rehabilitation, Commencement requirement, Proceedings: the Plan, Transition to Liquidation; inicjatywa BŚ: część Rehabilitation, 4.3 Rescue).

3.2.3. Decyzja terminologiczna: tłumaczenie terminów „prawo/postępowanie naprawcze”

Na podstawie powyższego porównania uważamy, że podobieństwa denotatów terminów „postępowanie naprawcze” i „rehabilitation proceedings” (a częściowo „rescue” – w inicjatywie BŚ) są dość znaczne. Choć niestety w mikrosieci nr 3 pozostają także elementy, których denotaty są inne, np. „restrukturyzacja zatrudniania”, albo których istnienia w obcych kontekstach prawnych nie udało się nam potwierdzić („restrukturyzacja majątku”).

Rescue czy rehabilitation?

Postanowiliśmy przejść „neutralny” termin „rehabilitation”, ponieważ oprócz znacznego podobieństwa denotatów w części nazwanej „Rehabilitation procedures” (raport MFW) do denotatów mikrosieci nr 3, termin „rescue” pojawia się sporadycznie. Poza tym „rescue” w inicjatywie BŚ opisany jest jako: „generic description of a variety of processes which might

produce different results” (inicjatywa BŚ, część Rehabilitation, 4.3 Rescue), i jednocześnie dokument informuje, że nie stosuje się „rescue” do opisu postępowania w systemach prawnych oraz podaje szereg terminów, w tym „rehabilitation”, które się stosuje.

Za „rehabilitation” dodatkowo przemawia fakt użycia go przez Narodowy Bank Polski w tłumaczeniu Prawa bankowego w wyrażeniu „rehabilitation proceedings” („postępowanie naprawcze”), co można traktować jako pewien uzus narodowy polski w języku angielskim.

Wiarygodność tego ekwiwalentu buduje również zastosowanie go przez międzynarodową Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) w opisie tej polskiej ustawy. Co ciekawe, termin „rehabilitation” jest zakorzeniony w prawie amerykańskim (USC, Title 11), gdzie używany jest czasami (Sec. 1112 b 1; sec. 1208 c 9) w wyrażeniu „likelihood of rehabilitation”, ale tu oznacza on wyłącznie „skuteczną naprawę” w sensie efektu końcowego procesu „reorganization” (amerykańska wersja neutralnego „rehabilitation”), a nie jako symbol całego procesu. Jednak fałszywe skojarzenie odbiorcy z amerykańskim denotatem „rehabilitation” nie jest, jak sądzimy, możliwe, ponieważ już sam termin w tytule polskiej ustawy: „rehabilitation law”, a później występujące w tekście (także w artykule 1) terminy „rehabilitation proceedings” przywołują na myśl normy prawne dotyczące jakiegoś procesu; raczej trudno wyobrazić sobie normy prawne w zakresie samego tylko pozytywnego efektu postępowania.

Wobec tego tłumaczymy termin „prawo naprawcze” w formie „rehabilitation law”, a termin „postępowanie naprawcze” – w formie „rehabilitation proceedings”, stosując retranslację i zachowując jednocześnie specyfikę kulturową tekstu źródłowego w zakresie zasadniczego znaczenia terminów.

4. Podsumowanie

Przedstawiliśmy przykłady zastosowania pewnej metody analizy porównawczej terminów i ich domniemanych ekwiwalentów w różnych kontekstach systemowych, w których punktem odniesienia jest przydatna mikrosieć semantyczno-normatywna stanowiąca bezpośrednie otoczenie semantyczne i normatywne tych terminów. Poszukiwanie podobnych, choć w części, sieci w kontekstach semantyczno-normatywnych języka docelowego z zastosowaniem strategii denotacyjnej pozwoliło znaleźć cztery [ukierunkowane na specyfikę kulturową tekstu źródłowego i „neutralne” (w miarę możliwości)] ekwiwalenty dla podstawowych terminów w polskiej ustawie, a jednocześnie pozwoliło zorientować się w terminologii stosowanej w podobnych kontekstach językowych i prawnych, aby móc dokonać optymalnych wyborów terminologicznych w obrębie całych mikrosieci (wybory te prezentujemy w załączniku do artykułu). Te wybory w odniesieniu do odbiorcy bliskiego i jednocześnie międzynarodowego pozwalają mu uniknąć fałszywych skojarzeń z niewłaściwymi denotatami z niektórych systemów nawet już przy bardzo krótkim kontakcie z

tekstem. I tak, oprócz stwierdzeń w 3.1.5. można powiedzieć, że fakt funkcjonowania terminu „bankruptcy” w szerszym znaczeniu w dokumentach międzynarodowych i systemie amerykańskim nie będzie mógł powodować skojarzeń z fałszywym denotatem w tych kontekstach, ponieważ obok niego w tłumaczonym tytule polskiej ustawy występuje równorzędny termin „rehabilitation”, co pokazuje łącznik „and”. Ze względu na to, że termin „rehabilitation” ma status podrzędny wobec terminu „bankruptcy” w kontekście międzynarodowym i amerykańskim odbiorca-specjalista od razu dostrzeże, że termin „bankruptcy” w odniesieniu do polskiego systemu ma węższy zakres znaczeniowy, ponieważ termin „rehabilitation” nie jest jego częścią. Jednocześnie zwróci uwagę, że skoro zastosowany został termin „rehabilitation”, to denotat tego terminu musi akurat odnosić się do dokumentów międzynarodowych, a nie np. europejskich, jak również nie do systemu amerykańskiego (zob. 3.2.3). Natomiast po wnikliwej lekturze dostrzeże pewne różnice między denotatami wybranych terminów angielskich a denotatami ich źródłowych kontekstów angielskich, ale są one nieuniknione przy terminach opisujących tak szerokie pojęcia, a tłumaczenia których muszą jednocześnie przekazywać główną funkcję denotatu. Jednocześnie odpowiednie wybory ekwiwalentów dla innych terminów w obrębie wszystkich mikro sieci pozwolą w pełni ukazać odrębność rozwiązań legislacyjnych przyjętych w ramach poszczególnych systemów prawa. W ten sposób koncepcja mikro sieci zastosowana w analizie semantyczno-normatywnej terminów prawnych spełniła swoje zadanie.

Załącznik: mikro sieci semantyczno-normatywne nr 1-3 w języku angielskim wg „The Polish Law Collection” Wydawnictwa TEPIS (wybieramy tylko terminy najważniejsze – podkreślone przy prezentowaniu mikro sieci w toku artykułu):

Mikro sieć semantyczno-normatywna nr 1:

- 1(1) nie wykonywanie wymagalnych zobowiązań – being in default of matured liabilities;
zobowiązania przekraczające wartość majątku – liabilities being in excess of the value of assets;
- 1(2) niewypłacalność przedsiębiorcy – insolvency of an entrepreneur;
- 1(3) wniosek o ogłoszenie upadłości – a bankruptcy petition;
- 1(4) ogłoszenie upadłości – a declaration of bankruptcy;

Mikro sieć semantyczno-normatywna nr 2:

- 2.1.(1) ogłoszenie upadłości z możliwością zawarcia układu – a declaration of bankruptcy open to an arrangement;
- 2.1.(2) postępowanie upadłościowe – bankruptcy proceedings;
- 2.1.(3) zarząd własny upadłego – administration by the bankrupt in possession;
- 2.1.(4) nadzorca sądowy – a court supervisor;
- 2.1.(5) zarządca – a receiver;

2.1(6) obejmuje zarząd masą upadłości, zabezpiecza ją przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zabranieniem przez osoby trzecie – shall take over the management of bankruptcy estate, secure the same against destruction, damage, or appropriation by third parties;

2.2.(1) ogłoszenie upadłości obejmującej likwidację majątku upadłego /dłużnika – a declaration of bankruptcy including liquidation of a bankrupt's/ debtor's assets;

2.2.(2) syndyk (masy upadłości) – a (bankruptcy estate) trustee;

2.2.(3) obejmuje majątek upadłego, zarządza nim, zabezpiecza go przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zabranieniem go przez osoby postronne oraz przystępuje do jego likwidacji – shall take over the assets of the bankrupt, manage the same, secure them against destruction, damage, or appropriation by outside parties, and proceed to liquidate the same;

Mikrosieć semantyczno-normatywna nr 3:

3.(1) zagrożenie niewypłacalnością – a threat of insolvency;

3.(2) oświadczenie o wszczęciu postępowania naprawczego – a statement on the initiation of rehabilitation proceedings;

3.(3) powołanie nadzorca sądowego – appointment of a court supervisor;

3.(4) zawieszenie spłat zobowiązań przedsiębiorcy – suspension of repayment of an entrepreneur's liabilities;

3.(5) niemożność wszczynania przeciwko przedsiębiorcy egzekucji i postępowań zabezpieczających – executions and securing proceedings may not be initiated against an entrepreneur;

3.(6) plan naprawczy – a rehabilitation plan;

3.(7) przywrócenie przedsiębiorcy zdolności do konkutowania na rynku – restoration of an entrepreneur's capability to compete on the market;

3.(8) restrukturyzacja zobowiązań w przedsiębiorstwie w drodze układu – restructuring of liabilities in the form of an arrangement;

3.(9) restrukturyzacja majątku i zatrudniania – restructuring of assets and employment;

3.(10) zmiana przez sąd postępowania naprawczego na postępowanie upadłościowe obejmujące likwidację majątku upadłego – replacement, by a court, of rehabilitation proceedings by bankruptcy proceedings including liquidation of a bankrupt's assets.

Bibliografia:

Kielar, B. Z. (1998), „O różnych sposobach oceny jakości przekładu”, *Lingua Legis* nr 6. 20-25.

Kielar, B. Z.(1999), „Aspects of Legal Language and Legal Translation”, w: J. Tomaszczyk (ed.) *Aspects of Language and Legal Translation*. Łódź: Łódź University Press.

- Kielar, B. Z. (2003), „TS w układzie międzynarodowej komunikacji zawodowej (na przykładzie tłumaczenia tekstów prawnych)”, w: B.Z. Kielar, S. Grucza (red.) *Języki specjalistyczne 3. Lingwistyczna identyfikacja tekstów specjalistycznych*. Warszawa: Katedra Języków Specjalistycznych Uniwersytetu Warszawskiego.
- Kierzkowska, D. (1995), „Standardization of Polish legal terminology”, *Terminology*. Volume 2:1. 129 – 139.
- Kierzkowska, D. (2002), *Tłumaczenie prawnicze*. Warszawa: Wydawnictwo TEPIS.
- Petraniuk, J. (2003), „Upadłość i jej podstawy w prawie upadłościowym i naprawczym”, *Przegląd Prawa Handlowego*.
- Sager, J.C. (1990), *A Practical Course in Terminology Processing*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Sawilow, J. (2004), „Postępowanie naprawcze jako nowa, sui generis instytucja prawa upadłościowego. Wybrane zagadnienia”, *Prawo Spółek*.
- Żebrowski, T. P. (2003). „Angielskie przekłady polskiego kodeksu spółek handlowych 2001. Porównanie, ocena i wnioski dla tłumaczy”, *Lingua Legis*, nr 11. 57 – 68.

Słowniki:

- Bannock, G., R.E. Baxter, E. Davis (1998), *The Penguin Dictionary of Economics*. The Penguin Group.
- Bannock, G., E. Davis, P. Trott, M. Uncles (2002), *The New Penguin Business Dictionary*. The Penguin Group.
- Bannock, G., W. Manser, Z. Kopestyńska (tłum.) (2001), *Angielsko-polski słownik tematyczny finanse*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Black, J. (ed.). (2002), *A Dictionary of Economics*. Oxford, New York: Oxford University Press.
- Butler, B., D. Butler, A. Isaacs (1997), *A Dictionary of Finance and Banking*. Oxford University Press.
- Collin, P.H., J. Słupski (1999), *Słownik biznesu*. Warszawa: Wydawnictwo WILGA.
- Garner, B. A. (ed.) (2000), *Black's Law Dictionary*. St. Paul, Minnesota: West Group.
- Jaślan, J., H. Jaślan (1991), *Słownik terminologii prawniczej i ekonomicznej angielsko-polski*. Warszawa: Wiedza Powszechna.
- Kozierkiewicz, R., M. Puławski, M. Woytowicz-Neymann (1991), *Słownik handlowy angielsko-polski*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne.
- Łukszyn, J. (red.) (2002), *Języki specjalistyczne. Słownik terminologii przedmiotowej*. Warszawa: Katedra Języków Specjalistycznych Uniwersytetu Warszawskiego.
- Martin, E.A. (ed) (1997), *A Dictionary of Law*. Oxford. New York: Oxford University Press.

Rossini, C. (1998), *English as a Legal Language*. London, The Hague, Boston: Kluwer Law International.

Akty prawne i dokumenty:

Building effective insolvency systems. World Bank initiative – inicjatywa Banku Światowego z datą 14-15 września 1999 r., zwana w analizie „inicjatywą BŚ”; jej cel jest identyczny z celem raportu MFW, ale objętość jest kilkukrotnie większa.

Council Regulation (EC) No 1346/2000 of 29 May 2000 on insolvency proceedings (Official Journal L 160, 30/06/2000) [Rozporządzenie Rady (WE) NR 1346/2000 z dnia 29 maja 2000 w sprawie postępowania upadłościowego – tłum.: UKIE], zwane w analizie „rozporządzeniem Rady”.

Directive 2001/17/EC of the European Parliament and of the Council of 19 March 2001 on the reorganisation and winding-up of insurance undertakings (Official Journal L 110, 20/04/2001) (Dyrektywa 2001/24/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 4 kwietnia 2001 w sprawie reorganizacji i likwidacji zakładów ubezpieczeń – tłum.: UKIE), zwana w analizie „dyrektywą nr 1”.

Directive 2001/24/EC of the European Parliament and of the Council of 4 April 2001 on the reorganisation and winding up of credit institutions (Official Journal L 125, 05/05/2001) (Dyrektywa 2001/24/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 4 kwietnia 2001 w sprawie reorganizacji i likwidacji instytucji kredytowych – tłum.: UKIE), zwana w analizie „dyrektywą nr 2”.

European Convention on certain international aspects of bankruptcy, sporządzona w Istambule 5 czerwca 1990 r. przez Radę Europy, zwana w analizie „konwencją europejską”.

Gołębiowska, E., A. Setkowicz-Ryszka (tłum.) (2004), „Act of of 28 February 2003 Bankruptcy and Rehabilitation Law”, w: D. Kierzkowska (ed.) *The Polish Law Collection. Business Law*. Warszawa: Wydawnictwo TEPIS. IV.1 – IV. 108.

Insolvency Act 1986.

Orderly and Effective Insolvency procedures: Key Issues – raport MFW sporządzony w maju 1999 roku, zwany w analizie “raportem MFW”; ma na celu promowanie efektywnych rozwiązań w zakresie “insolvency procedures”.

Rakk, T. (tłum.) (1991), „Regulation by the President of the Republic of Poland of 24 October, 1934 Bankruptcy Law” w: D. Kierzkowska (ed.) *The Polish Law Collection*. Warszawa: Wydawnictwo TEPIS.

Rayar, L. (1997), *The Dutch Penal Code*. Littleton: Fred B. Rothman & Co.

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 października 1934 Prawo upadłościowe (tekst jednolity: Dziennik Ustaw 1991, Nr 118, poz. 512).

UNCITRAL Model Law on Cross-Border Insolvency with Guide to Enactment, sporządzone przez United Nations Commission on International Trade Law (UNCITRAL) i przyjęte dzięki uchwale Zgromadzenia Ogólnego z 15 grudnia 1997 r., zwane w analizie „prawem modelowym”.

United States Code, Title 11 – Bankruptcy, zwane w analizie „USC Title 11”.

Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (tekst jednolity: Dziennik Ustaw 2002, Nr 72, poz. 665 z późn. zmian.).

Ustawa z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i naprawcze (Dziennik Ustaw Nr 60, poz. 535 z późn. zmian.).

Strony internetowe:

http://europa.eu.int/comm/justice_home/ejn/bankruptcy/bankruptcy_int_en.htm: European Judicial Network in civil and commercial matters;

<http://www.imf.org/external/pubs/ft/orderly/>: Legal Department, International Monetary Fund;

<http://www.tepis.org.pl>

<http://www.uncitral.org/english/texts/insolven/insolvency.htm>

http://www4.worldbank.org/legal/insolvency_ini.html

Inne źródła elektroniczne:

System Informacji Prawnej LEX Sigma, 2005. Sopot: Wydawnictwo Prawnicze Lex.

(wykorzystanie w odniesieniu do: tekstu polskiej ustawy, uzasadnienia projektu, artykułów zawartych w bibliografii: Petraniuk, J. (2003), „Upadłość i jej podstawy w prawie upadłościowym i naprawczym”, *Przegląd Prawa Handlowego*. ; Sawiłow, J. (2004), „Postępowanie naprawcze jako nowa, sui generis instytucja prawa upadłościowego. Wybrane zagadnienia”, *Prawo Spółek*.)

SUMMARY

The article entitled „Translation of a Polish Act in the context of harmonization of law. A methodology of identifying English-language equivalents relying on semantic and normative micronetworks” presents an alternative to one-by-one term search with the purpose of finding the right functional foreign-language equivalents for legal terms. Instead, the author, basing on Kierzkowska’s model of pragmatic translation of legal terms forming the basis for POLTERM, a consistent system of mainly bilingual legal terminology, proposes, in the theoretical part of the paper, to place a given source-language legal term in a semantic and normative micronetwork reflecting its legal and semantic context by reference to other terms surrounding it in the network, and thus recreating the legal norm concerning the term, and identifying both its semantic and legal meaning. In the analytical part of the article, three micronetworks established with regard to four basic terms from the newly-promulgated Act “Prawo upadłościowe i naprawcze”, serve as matrixes

enabling to conduct cross-system comparative terminological analyses, and allow to find compatible, even if partially, networks of terms in other legal contexts, and select the most appropriate equivalents.